

Overlevelse afhænger af frihed

Kommunernes fortsatte eksistens afhænger af frihed til innovation og udvikling. Fremtidens dialog mellem stat og kommune kommer til at handle om designet på håndjernerne - for af kommer de ikke. Velfærdsstaten er erstattet af konkurrencestaten, og her hersker økonomistyringen, lød en af de hårde konklusioner på et CBS-debatmøde om frihed og frikommuner

Samme dag, som de ni udvalgte kommuner, der får status af frikommuner, var til møde i Indenrigsministeriet, blev der holdt et debatmøde på CBS på Frederiksberg, hvor emnet netop var frikommuner og frihed som innovationskraft. Koldings kommunaldirektør Rikke Vestergaard ville gerne have været til møde i ministeriet, men Kolding havde fået afslag på deres ansøgning. I stedet var hun oplægsholder på CBS.

- Motivationen for at ansøge var blandt andet et ønske om at løfte os lidt op og kigge på andet end økonomi. Det er også en måde at aktivere medarbejderne og organisationen omkring et fælles projekt. Det kunne gavne os alle sammen og puste liv i organisation, forklarer Rikke Vestergaard. Forinden havde hun i sit oplæg nævnt ønsket om afbureaukratisering, flere muligheder for tværgående samarbejde, og styrkelse af det lokale demokrati som væsentlige motiver for at sende ansøgningen af sted. Skuffelsen over ikke at være med i frikommuneforsøget er dog til at overkomme.

- At blive frikommune kan jo også gå hen og blive en kæmpe opgave, så vi var ikke enormt kede af det. Vi skal nok finde ud af det alligevel, siger hun.

Men frihed bliver et vigtigt emne i fremtiden, mener Rikke Vestergaard, der selv gjorde opmærksom på, at hun kan gå hen og blive Koldings sidste kommunaldirektør.

- Man kan se i krystalkuglen, at vi i kommunerne er nødt til at gøre noget ekstra for at vise vores berettigelse. Vi skal gøre tingene godt - ellers fjerner man opgaverne fra os. Man kan spørge, om vi mangler innovationskraft, eller om vi mangler mulighederne for at udnytte den? Skal vi gøre det offentlige til en spændende arbejdsplads at være på, så handler det også om at reformere og fjerne de snerrende bånd. Vi har selvfølgelig brug for lovgivning, men mange ting kunne gøres lettere, siger Rikke Vestergaard.

Det værste i vente

Departementschef i Indenrigsministeriet Kristian Wendelboe var en anden af oplægsholderne. Ifølge ham rykker diskussionen om frihedsgrader op øverst på den politiske dagsorden i fremtiden. I hans ministerium har man behandlet ansøgningerne til frikommuneforsøget. De afspejler, at man i kommunerne føler, at der mangler råderum til ledelse, og at det kommunale selvstyre er under pres. Ifølge departementschefen skal man have skabt et innovativt miljø i den offentlige sektor. Men han kunne ikke love andet end blod, sved og tårer de næste mange år. I de fleste andre EU-lande tegner man et noget mere negativt økonomisk billede end i Danmark.

Wendelboe rejste spørgsmålet, om vi ikke er lidt for optimistiske i Danmark, når vi tager i betragtning, at vi står over for meget lav vækst, så langt øjet rækker.

- Der er et regimeskifte i gang lige nu. Det kommer til at kunne mærkes. Det bliver meget snærende bånd. Det bliver strammere og får alvorlige konsekvenser. Kravene til overholdelse af de kommunale budgetter vil kun stige. Det, vi kommer til at opleve de næste ti år, er i virkeligheden den bløde udgave af det. Udfordringerne stiger, og når vi når længere frem, så får vi svært ved at bemane den offentlige sektor, sagde Kristian Wendelboe .

Wendelboe mener, at der er en ny politisk dagsorden under opbygning, og det bliver afgørende for kommunernes og regionernes fremtid, om de er i stand til at erobre den dagsorden. Ifølge Wendelboe har dansk politik indtil nu groft sagt handlet om, at alle partier fra højre til venstre har siddet og fiflet med marginaler, der handler om at udvide den offentlige sektor.

- Men en konsekvens af den nye situation bliver, at Folketinget kommer til at interessere sig meget mere for, hvad der foregår i kommuner og regioner. Hvordan løser man opgaverne, og hvad får man for pengene? For det andet bliver diskussionen mellem staten og kommunerne vendt på hovedet de kommende år. Hidtil har diskussionen handlet om, hvor meget udgifterne må stige.

Fremover vil det handle om krav til frihed. Den kommer til at handle om, at kommunerne i stedet for at møde med krav om flere penge, vil møde med krav om de frihedsgrader, man vil have for at kunne udføre opgaven inden for de økonomiske rammer. Kommunerne og regionerne må skabe det nødvendige pres - ellers vil de være på vej ud i glemslen, sagde Wendelboe .

I den kamp er Folketinget nemlig en mægtig modstander.

Departementschefen kunne også berette, at ministeriets forskellige afbureaukratiseringstiltag ikke har været nytteløse. For eksempel har ministeriet i forbindelse med udfordringsretten modtaget 701 forslag til regelændringer. 255 af dem er blevet imødekommet. Wendelboe måtte dog også erkende, at der er kommet mange nye regler til samtidig.

Innovationskraften

Direktør for KREVI Torben Buse var også blandt oplægsholderne. Han refererede til stadsdirektør i Århus Niels Højbjerg, da han sagde: "Det her kan vi ikke spare os ud af. Det kræver et innovationsspring".

Buse mener, at kommunerne potentielt har innovationskraften, fordi de har fingeren på pulsen på institutionsniveau.

- Det er i institutionerne, man møder borgeren og borgerens behov. Det er også der, man har fagligheden. Læreren, sygeplejersken, fysioterapeuten. Det er også her, driftsindsigten ligger. Det er her man møder bureaukratiet og finder de praktiske løsninger på det, siger Torben Buse.

Han mener, innovationspotentialet ligger i snitfladerne mellem de forskellige opgaver, og opfordrer til mere tværgående samarbejder mellem opgaveområderne.

Buse gjorde også opmærksom på det grundlæggende problem, at der mangler dokumentation på væsentlige områder inden for opgaveløsningen.

- Vi aner simpelthen ikke, hvad der sker på helt centrale områder. For eksempel på det specialiserede socialområde og blandt handicappede, siger Torben Buse.

Konkurrencestaten

Professor Ove Kaj Pedersen drejede afslutningsvis kniven rundt i såret på dem, der drømmer om mere frihed i den offentlige sektor. Hans grundlæggende pointe er, at vi ikke længere har en velfærdsstat i den oprindelige forstand, men en konkurrencestat. Hvor den oprindelige velfærdsstat blandt andet havde til formål at beskytte sin nationale arbejdskraft og erhvervsliv, så har konkurrencestaten ikke den mulighed. Den kan ikke beskytte nationale interesser med toldskranker, devaluering og så videre. Den er underlagt internationale kapitalmarkeder og konkurrencevilkår.

- Vi skal forstå, at betingelserne for at drive kommune har ændret sig grundlæggende de sidste 10 til 15 år. Først og fremmest fordi den velfærdsstat, der blev bygget op, er under kraftig forandring og er blevet erstattet af konkurrencestaten, sagde Ove Kaj Pedersen.

I konkurrencestaten handler det om at mobilisere sin arbejdskraft og sin kapital. At fremme den samlede økonomis konkurrenceevne bliver den offentlige sektors primære formål.

- Når vi taler om frihed til innovationskraft, så er den frihed, der er mulig i en konkurrencestat, den frihed man har, når man har håndjern på. Pointen er, at vi har et økonomistyringssystem, fordi den klassiske velfærdsstat ikke kunne finansieres. Og at befolkningen heller ikke ville.

Derfor er hele styringen af den offentlige sektor blevet et væsentligt redskab til at løse den finansieringskrise, vi befinder os i. Økonomistyring er blevet det væsentligste redskab i den offentlige sektor. Læg mærke til, at jeg kun taler om en offentlig sektor. Det er nemlig kun en sektor inden for hvilken, det er hamrende ligegyldigt, hvor opgaverne bliver løst, bare de bliver løst indenfor rammerne af økonomistyring, lød det udfordrende fra Ove Kaj Pedersen.